НАУЧНИ ТРУДОВЕ

на Университета по библиотекознание
и информационни технологии

Том 23
2025

•

PROCEEDINGS

of the University
of Library Studies and Information
Technologies

Volume 23
2025

За буквите
О писмене хъ

НАУЧНИ ТРУДОВЕ
на Университета по библиотекознание
и информационни технологии
Том 23
2025

PROCEEDINGS
of the University of Library Studies
and Information Technologies
Volume 23
2025

ЗА БУКВИТЕ
О ПИСМЕНЕХЪ

**Изданието излиза с финансовата подкрепа
на Министерството на образованието и науката на Република България**

РЕДАКЦИОНА КОЛЕГИЯ
Проф. д.ик.н. Стоян Денчев
Проф. д.н. Ирена Петева
Проф. д-р Мариела Модева
Проф. д-р Евгения Ковачева
Доц. д-р Диана Стоянова
Доц. д-р Веселин Чантов

EDITORIAL BOARD
Prof. DSc Stoyan Denchev
Prof. DSc Irena Peteva
Prof. Mariela Modeva, PhD
Prof. Evgenia Kovacheva, PhD
Assoc. Prof. Diana Stoyanova, PhD
Assoc. Prof. Veselin Chantov, PhD

Университет по библиотекознание и информационни технологии, 2026
© Академично издателство „За буквите – О писменехъ“, 2026
ISSN 1314-2623

НАУЧНИ ТРУДОВЕ
на Университета
по библиотекознание
и информационни технологии

ТОМ 23, 2025

PROCEDINGS
of the University of Library Studies
and Information Technologies

Volume 23, 2025

Академично издателство „За буквите – О писменехъ“
София * 2026 * Sofia

СЪДЪРЖАНИЕ

СТУДИИ

Александра Куманова. Мегахипертекстовата архитектура на Университета по библиотекознание и информационни технологии (Библиографски – историографски – енциклопедичен ресурс на Fach ориентирана информационно-търсеща система –персонифицирана на библиографски език афилиация, генерирана за 95 години: 1930–2025) 7

Галя Мадарова. Тревожността в съвременното общество и нейното влияние върху децата и учениците – подходи за терапия и ресурсна подкрепа 27

Иван Илиев. Синтезиран анализ на електрическите превозни средства и киберсигурността: Защита на свързаната мобилност в Европа и отвъд нея.....58

ДОКЛАДИ

Велизара Андреева. Библиотеката в пресечната точка на науката и образованието.....59

Евелина Здравкова. Тихият език на медиите: стеганография и нови форми на комуникация 73

Събина Ефтимова. Приказката като медиатор на емоционално познание.....83

Милка Петрова. Модели на училищно лидерство и тяхното влияние върху мотивационната динамика на педагогическите екипи 93

CONTENTS

SCIENTIFIC STUDY

Alexandra Kumanova. Megahypertext Architecture of the University of Library Science and Information Technologies (Bibliographical – Historiographical – Encyclopaedic Resource of the Fach-Oriented Information-Retrieval System – a Personified Bibliographic Language Affiliation, Generated for 95 years: 1930–2025) 25

Galya Madarova. Anxiety in Modern Society and Its Impact on Children and Students: Approaches for Therapy and Resource Support 40

Ivan Iliev. Synthesized Analysis of Electric vehicles and cybersecurity: Safeguarding Connected Mobility in Europe and Beyond 41

REPORTS

Velizara Andreeva. The Library at the Intersection Point of Science and Education.....71

Evelina Zdravkova. The Silent Language of Media: Steganography and New Forms of Communication..... 82

Sabina Eftimova. The Fairy Tale as a Mediator of Emotional Cognition.....92

Milka Petrova. Models of School Leadership and Their Impact on the Motivational Dynamics of Teaching Staff 101

Мюмюн Тахиров, Соня Спасова. Творческо пътуване към познанието и знанието чрез духовно общуване.....103

Велизара Андреева. Законодателна рамка на Европейската библиотечна информационна среда.....113

Ростислава Бакърджиева. Концептуалният подход в обучението по история – възможната алтернатива за новото поколение.....123

Благослава Минчева. Превенцията като основен инструмент за противодействие на престъпността.....131

Красимир Карамфилов. Обществените нагласи към лидерството в енергетиката.....137

Николай Трифонов. Международни правно-нормативни аспекти на компютърните престъпления в системата на продоволствената сигурност.....145

ХРОНИКА

Ангел Георгиев. Да явиш силата на академичния дух (XXI юбилейна студентска научна конференция и изложба на УниБИТ с международно участие „Информация – Хуманизъм – Любов“).....151

РЕЦЕНЗИЯ

Никола Аврейски. Ценна книга за съвременните проблеми на сигурността.....165

Myumyun Tahirov, Sonya Spasova. A Creative Journey Toward Knowledge and Understanding Through Spiritual Communication.....112

Velizara Andreeva. Legislative Framework of the European Library Information Environment.....121

Rostislava Bakardzhieva. The Conceptual Approach in History Teaching – the Possible Alternative for the New Generation.....130

Blagoslava Mincheva. Crime Prevention as a Primary Instrument for Counteracting Crime.....136

Krasimir Karamfilov. Public Attitudes Towards Leadership in the Energy Sector.....144

Nikolay Trifonov. Food Self-Sufficiency – a Global Priority for Modern Society.....150

CHRONICLES

Angel Georgiev. To Appear the Power of the Academic Spirit (XXI Jubilee Student Scientific Conference and Exhibition of ULSIT With International Participation Information – Humanism – Love).....163

REVIEW

Nikola Avreski. A Valuable Book on Contemporary Security Issues.....165

БИБЛИОТЕКАТА В ПРЕСЕЧНАТА ТОЧКА НА НАУКАТА И ОБРАЗОВАНИЕТО

Велизара Андреева

Резюме: *В условията на дигитална трансформация библиотеките се разглеждат като стратегически участници в развитието на отворената наука, цифровото приобщаване и равнопоставения достъп до образователни ресурси. Настоящата статия разглежда ключова взаимовръзка между библиотеката и образованието като мост за трансфер на научно знание към критично мислещо активно общество. Съвременните библиотеки се анализират като социални и образователни центрове, които осигуряват достъп до научна информация, подпомагат развитието на научна и информационна грамотност и насърчават общественото участие в научни и образователни процеси.*

Теоретичната рамка на изследването поставя библиотеките в контекста на формално, неформално и учене през целия живот, като подчертава тяхната образователна мисия и ролята им в преодоляване на разликата между академичното знание и обществено разбиране за науката. В този контекст се разглеждат и образователни инициативи като важен инструмент за свързване на висшето образование с професионалната реализация. Като примери за добра практика са представени: Проект BG05SFPR001-3.002-0001 „От висше образование към заетост“, който подпомага придобиването на практически умения, адаптацията към реална професионална среда и прилагането на академични знания в библиотечно-информационния сектор.

Проект BG16RFPR002-1.014-0011 „Устойчиво развитие на Център за върхови постижения „Наследство БГ“ представя интегриран подход, при който научните изследвания, образованието, културното наследство и обществения интерес формират обща рамка.

Статията отразява как библиотеките функционират като мост между научните общности и другите части на обществото, като създават пространства за обучение и социален диалог. В този контекст е представена инициативата на Националната библиотека на България за откриване на литературни кътове на други държави и техните библиотеки като доказан универсален мост между различни библиотеки, култури, държави.

Ключови думи: *библиотека; образование; наука; общество; проекти*

ВЪВЕДЕНИЕ

В условията на динамичното технологично развитие съвременната библиотека се утвърждава като ключова институция в процесите на трансфер на знания, научна комуникация и обществено развитие. Библиотеките се превръщат в ключови посредници между академичното знание и широката общественост, като оказват силно влияние чрез своите образователни функции и социално въздействие. Традиционният модел институция – пазител на културното наследство и хранилище на документи, се трансформира в модел на динамична институция, която осигурява достъп до информация, обучение и социална подкрепа (IFLA 2020).

Развитието на информационното общество и необходимостта от критично мислене показват, че библиотеките изпълняват критична роля в развитието на информационната грамотност, подкрепата на научните изследвания, социалното включване и формирането на активни граждански общества.

МЕТОДОЛОГИЯ НА ИЗСЛЕДВАНЕТО

Трансформация на библиотечната мисия

След публикувания през 2013 г. на Международната федерация на библиотечните асоциации и институции (IFLA) Доклад за основните насоки за развитие на информационното общество (IFLA Trend Report) и последвалите му актуализации през 2018 и 2019 г. библиотечните специалисти насочват усилията си към изграждане на новата информационна екосистема. Докладът (IFLA 2013) представлява стратегически аналитичен документ на Международната федерация на библиотечните асоциации и институции, разработен чрез интердисциплинарен диалог между библиотекари, изследователи и експерти от различни области на обществото. Основната му цел е да идентифицира макротенденции, които преобразяват глобалната информационна среда и ролята на библиотеките в нея. IFLA формулира пет основни трансформационни направления:

1. Нови технологии ще разширяват и ограничават достъпа до информация – дигиталното неравенство и контролът върху информацията стават критични теми.

2. Онлайн образованието ще демократизира обучението, но ще промени традиционните образователни институции.

3. Границите на личната неприкосновеност ще бъдат преосмислени – баланс между сигурност и свобода на информацията.

4. Хиперсвързаните общества ще създават нови форми на гражданско участие и социални движения.

5. Технологичната трансформация ще влияе върху икономическите модели и информационните екосистеми.

Докладът описва теоретичната рамка на библиотечната мисия. Той утвърждава библиотеките като инфраструктура на знанието и поставя акцент върху информационната грамотност и цифровия достъп. Трансформира разбирането за библиотеката като социален медиатор между наука, технологии и общество.

Последващите актуализации на Доклада за основните насоки за развитие на информационното общество на IFLA от 2018 и 2019 г. надграждат теоретичната рамка за бъдещето на библиотеките. Те предоставят критичен анализ на дигиталната среда и насока за динамичен модел за развитие на библиотечния сектор. Бъдещата цел е изграждането на библиотеките като активно функциониращ микросвят в едно глобално общество.

IFLA Trend Report е с основна роля за библиотеките:

- легитимира библиотеките като посредници между научното знание и общественото участие;
- подкрепя образователната и социалната им мисия;
- насърчава библиотеки като центрове за дигитална грамотност, гражданска активност и научна комуникация.

Библиотеката – медиатор на научно знание

В съвременното информационно общество библиотеката изпълнява ролята на стратегически медиатор между създаването на научно знание и неговото обществено възприемане. Тази посредническа функция надхвърля традиционното разбиране за библиотеката като пасивен доставчик на информационни ресурси и я позиционира като активен участник в процесите на научна комуникация, трансфер на знания и обществено образование. В контекста на обществото на знанието библиотеките функционират като инфраструктура, която осигурява достъпност, интерпретация и социална релевантност на научната информация:

- Медиаторска функция на библиотеката в научната комуникация

Научната комуникация включва създаване, публикуване, разпространение и използване на научни резултати. Библиотеките участват активно във всички етапи на този процес чрез управление на научни публикации, дигитални хранилища и услуги за отворен достъп. По този начин те улесняват прехода на научното знание от академичната среда към обществото и различни професионални общности (Zagorov 2017).

Съвременните академични библиотеки предлагат консултации за научно публикуване, управление на изследователски данни и библиометрични анализи, които подпомагат изследователите и повишават видимостта на научните резултати (Corrall 2013). Чрез тези дейности библиотеката се превръща в посредник не само между автор и читател, но и между научната общност и обществото като цяло.

Една от ключовите функции на библиотеката като медиатор е превеждането на сложни научни концепции в разбираема за широката публика форма. Това се реализира чрез популяризиране на научни изследвания (Превод и интерпретация на научното знание). Също научнопопулярни събития и лекции, както и образователни програми и работилници.

- Свързваща функция на библиотеката чрез дигитална инфраструктура

Развитието на дигиталните технологии трансформира посредническата функция на библиотеките чрез изграждане на институционални репозиториуми, дигитални библиотеки и платформи за научна комуникация. Тези инструменти осигуряват глобален достъп до научни ресурси и подкрепят принципите на отворената наука, като премахват бариери пред знанието и насърчават общественото участие в научни процеси (IFLA 2013).

Библиотеките се превръщат в центрове за управление на научни данни и дигитални колекции, което разширява тяхната медиаторска функция отвъд традиционното книгохранилище и ги позиционира като активни участници в научната инфраструктура.

Образователни функции на библиотеката

Като образователни институции библиотеките подпомагат развитието на информационна, научна и медийна грамотност. Чрез обучения и консултации те подпомагат потребителите да формулират научни въпроси, да използват академични бази данни, да оценяват научни публикации, като създават собствени изследователски проекти.

Тази образователна функция превръща библиотеката в пресечна точка между научните знания и обществото учене през целия живот, което е ключов елемент от съвременната библиотечна мисия (Denchev 2019).

РЕЗУЛТАТИ

Подкрепа на формалното образование

Библиотеките участват в учебния процес чрез образователни ресурси, библиографски обучения и консултации. Пример за добри практики в България е Проект BG05SFPR001-3.002-0001 „От висше образование към заетост“.

Проектът създава възможности за практическо обучение и професионална реализация на студентите, като свързва академичната среда с реалния сектор. Той демонстрира модел за интеграция между образование, научни знания и практическа дейност, който може да бъде приложен и в библиотечно-информационната сфера (Ministry of education and sciense 2021).

Проектът представлява добър избор за свързване на образователните институции и пазара на труда чрез практическо обучение, стажове и развитие на професионални компетентности. В контекста на библиотечната и информационната среда той демонстрира модел за интегриране на академичното знание с реални професионални практики и развитие на дигитални и информационни умения у студентите.

Така нареченият проект „Студентски практики“ подпомага завършващите студенти да се запознаят с реалните условия на труд и да преценят от първа ръка дали биха искали да продължат понататък с тази кариерна възможност. Освен това обучаемите придобиват безценен практически опит на място и получават незаменим шанс да започнат работа по специалността си, след като завършат своето университетско образование. Проект „Студентски практики“ на Министерството на образованието и науката е финансиран от Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“. Чрез участието си в този проект студентите придобиват практически опит в усвояването на конкретна професия и подобряват качеството на своето образование, а от друга страна, кандидатстващата организация осъществява качествен подбор чрез непосредствено наблюдение на стажуващите и изгражда успешно партньорство с образователните институции.

Основни цели на проекта са:

- да подпомогне подобряването на качеството на висшето образование чрез предоставяне на практически опит и усъвършенстване на практическите умения на студентите от висшите училища в съответствие с потребностите на пазара на труда;
- да улесни прехода от образователните институции към работното място и да повиши успешната реализация на младите хора на трудовия пазар;
- да подпомогне и насърчи изграждането на стабилни партньорства между образователните институции и бизнеса;
- да увеличи стимулите на студентите за участие в допълнително практическо обучение в реална работна среда;
- да стимулира броя на студентите, намиращи работа непосредствено след дипломирането;
- да осигури предпоставки за осъвременяване на учебните планове като цяло, също и на преподаваните дисциплини, курсове и теми според нуждите на пазара на труда;
- да подпомогнем създаването на устойчиви механизми и възможности на работодателите за подбор на студенти, доказали умения в реална работна среда, и за непосредственото им включване на пазара на труда (Yankova 2021).

Подкрепа на научните изследвания

Съвременните академични библиотеки функционират като активни партньори в научноизследователския процес, а не само като доставчици на информационни ресурси. Тяхната роля обхваща целия жизнен цикъл на научното изследване – от формулирането на изследователски въпроси и разработването на методология до публикуването и оценката на научните резултати. В този смисъл библиотеката се превръща в институционален медиатор между научното знание и неговото социално приложение.

Една от ключовите области на подкрепа е участието на библиотекари в подготовката на систематични литературни обзори и метаанализи. Те оказват експертна помощ при разработването на стратегии за търсене, избор на бази данни, дефиниране на критерии за включване и изключване на публикации и осигуряване на възпроизводимост на резултатите (Pinfield 2014).

Второ направление е развитието на библиометрични и наукометрични услуги. Библиотеките подпомагат анализ на научната продукция чрез показатели като индекс на цитиране, импакт фактор и алтметрики. Тези анализи са важни както за индивидуални изследователи, така и за институционални стратегии и научни политики (Corrall 2013).

Трети съществен компонент е управлението на научни данни (Research Data Management – RDM). Академичните библиотеки разработват политики за съхранение, структуриране и повторна употреба на данни.Така библиотеките укрепват отворената наука и демократизират достъпа до научни резултати (Pinfield 2014).

В обощение – тези функции осигуряват по-голяма прозрачност на научните изследвания и улесняват трансфера на знание, като създават на устойчиви научни екосистеми.

Пример в подкрепа е проект Наследство БГ BG16RFPR002-1.014-0011 „Устойчиво развитие на Център за върхови постижения „Наследство БГ“: връзка на наука, образование и общество.“ (https://www.nasledstvo.bg/).

Проектът се изпълнява от дванадесет водещи организации, в т.ч. и библиотеки, които са фундамент на националната научна инфраструктура в сферите на „културните и творческите сектори (архитектура, филми, тв, видеоигри и мултимедия), културно наследство, дизайн, включително моден дизайн, фестивали, музика, сценични и визуални изкуства, издателска дейност, радио“. Чрез своята дейност оказват ключово влияние върху управлението и опазването на културното наследство (КН), управлението на защитени местности и опазването на околната среда, развитието на регионите, образованието, различни икономически сектори от креативните и рекреативните индустрии, развитието на библиотечно, музейно и архивно дело, изкуствата и други. Водещи са в подготовката на студенти, докторанти, постдокторанти, в изпълнението на проекти и качеството на публикации.

Тази мултиинституционална структура отразява интегриран подход, при който научните изследвания, образованието, културното наследство и общественият интерес формират обща рамка. Научните институти предоставят експертиза в областта на културното наследство и дигитализацията, университетите допринасят с академично знание и обучение, а културните институции подпомагат социалната и образователната трансформация на изследователските резултати. „Наследство БГ“ е ориентиран към тематичната област

„Нови технологии в креативните и рекреативните индустрии“, което отразява потребността от съчетаване на научна и технологична компетентност с културни и обществени практики. Проектът не само допринася за научно развитие чрез изследователска дейност и технологични иновации, но и утвърждава изследователската инфраструктура като основа за интеграция на наука, образование и общество, което е сърцевината на концепцията за използване на научното знание като обществен ресурс. Проектът има значителен образователен компонент, включващ обучение на квалифицирана работна сила, която може да интегрира теоретични знания с практическа компетентност в сферата на културното и природното наследство. Това включва:

- преподаватели и изследователи, обучени в приложението на иновативни технологии;
- подготовка на кадри за креативни индустрии, музейно дело, туризъм и дигитални услуги;
- разработване на образователни продукти, достъпни за обществеността.

Такъв подход създава мост между академичната общност и обществото, като прави научните резултати достъпни и приложими в социалната среда и бизнес практиките (Todorova 2009). Това е пример за социално приобщаване на научното знание и за образователно-културна трансформация, което отговаря на модерните концепции за библиотеката и културните институции като посредници между наука, образование и общество (https://www.nationallibrary.bg).

Образование през целия живот

Обществените библиотеки играят централна роля в изграждането на култура на учене през целия живот чрез предоставяне на неформално образование, дигитална грамотност и граждански компетентности. Те функционират като достъпни обществени пространства, които намаляват социалните неравенства и подпомагат активното участие на гражданите в информационното общество (Varbanova-Dencheva 2009).

Една от основните образователни функции е развитието на дигитални умения – базова компютърна грамотност, критична оценка на онлайн съдържание, защита на личните данни и използване на електронни услуги. Това обучение подпомага социалното включване и намалява дигиталното разделение, особено сред уязвими групи като възрастни хора, безработни и мигранти.

Втора важна посока е гражданското образование и информационната грамотност. Чрез лекции, дискусии и обществени инициативи библиотеките насърчават критично мислене, медийна грамотност и участие в демократични процеси. Те осигуряват платформа за обществен диалог и споделено знание, като по този начин функционират като медиатор между научното знание, институциите и гражданите (IFLA 2013).

Освен това библиотеките развиват:

- курсове по предприемачество и трудови умения;
- обучения по STEM и научна грамотност;
- културни и образователни програми за всички възрастови групи.

Тези дейности укрепват социалния капитал и създават устойчиви общности чрез достъп до знание и образование.

Социално въздействие на библиотеката

Социална функция и въздействие върху обществото библиотеката изпълнява, като създава пространства за обществен дебат и взаимодействие между учени, граждани и институции. Чрез дискусии, изложби и публични лекции библиотеките подпомагат популяризирането на научните резултати и насърчават диалога между различни социални групи. Тази функция подкрепя демократичния достъп до знания и превръща библиотеката в платформа за научно информирано гражданско участие (Milanova 2013).

Добра практика в този аспект са „Литературни кътове на Националната библиотека – културен мост между държавите".

Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий" (НБКМ) се утвърждава през последните години не само като национален център за съхранение и достъп до книжовното богатство на България, но и като уникален пространствен и културен мост между държавите. Чрез инициативата за създаване на литературни кътове в нейните изложбени и читателски пространства библиотеката сближава културите, езиците, традициите и литературните мисли от различни краища на света.

Инициативата стартира като проект за представяне на национални литературни традиции чрез тематични кътове, където обществени читатели могат да се запознаят с произведения, културни ресурси и библиографски материали, дарени от посолства, национални библиотеки и културни центрове. Към началото на 2026 г. в НБКМ вече са открити над 40 литературни кътa, посветени на различни държави, сред които португалски, чешки, бразилски и др., като най-новият – литературният кът на Гърция, беше официално открит на Световния ден на гръцкия език (https://www.nationallibrary.bg/www/2026/02/09/%D0%BD%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D0%B1%D0%B8%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0-%D0%BE%D1%82%D0%BA%D1%80%D0%B8-%D0%BB%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%80-3/).

Тези кътове не са само декоративни пространства с книги. Те представляват дипломатически и културни мостове – символични и реални. Когато например на 30 юни 2025 г. бе открит литературният кът на Косово, това събитие бе определено като нов импулс за сътрудничество в образованието, науката и културния обмен между България и Косово, подчертавайки ролята на културната дипломация.

Подобен пример е и литературният кът на Чешката република, чието откриване бе съпроводено от акцент върху дългогодишните двустранни отношения и желанието да се запознаят българските читатели с чешката литература и със съвременни автори.

В основата на този проект е идеята за междукултурен диалог и споделяне на знание. Чрез даренията на книги, съвместни изложби и културни събития НБКМ създава платформа, в която литературата не е само предмет на академично изучаване, а жив диалог между народите. Според библиотечни отчети литературните кътове включват дарения на издания от държави от пет континента, представлявайки глобална културна общност.

Освен това инициативата често се съпровожда от меморандуми за сътрудничество между НБКМ и библиотеките на участващите държави, които

оформят дългосрочни партньорства в областта на библиотечното дело, дигитализацията, научните изследвания и образователните програми. В резултат на това Националната библиотека се превръща в своеобразна международна литературна арена, където културните различия не разделят, а обогатяват. Пространствата с литературни кътове дават възможност на българската публика да надникне в чужди литературни светове, да разбере контекста на други култури и да усети човешките универсални теми, които свързват всички народи. Това прави НБКМ не само национален културен институционален обект, но и пресечна точка на държавите чрез книгите.

ИЗВОДИ И ДИСКУСИЯ

В контекста на библиотеката като пресечна точка между наука и образование съвременните трансформации на информационната среда поставят редица стратегически предизвикателства. Те засягат както технологичната инфраструктура, така и професионалния профил на библиотечните специалисти, регулаторната рамка и обществените очаквания към институцията.

Първото ключово предизвикателство е ускорената дигитализация на научната комуникация и образователните ресурси. Развитието на дигитални хранилища, отворени образователни ресурси и инфраструктури за научни данни изисква:

- модернизиране на библиотечните системи;
- прилагане на международни стандарти за метаданни и оперативна съвместимост;
- устойчиви политики за дългосрочно съхранение.

В български контекст водеща роля има Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“, която съгласно нормативната рамка изпълнява функции на национален библиографски център и методически ръководител на библиотечната мрежа. Като депозитна институция и координатор на националната библиография тя осигурява стандартизация на описанието, контрол на авторитетните файлове и методически указания за дигитализация и каталогизация. В перспектива се очертава необходимост от по-интензивно изграждане на национална дигитална библиотечна екосистема, интегрираща университетски, научни и регионални структури (Doncheva 2003).

Второто съществено предизвикателство е навлизането на изкуствения интелект в информационния сектор – автоматично индексиране, семантичен анализ, генериране на метаданни, препоръчващи алгоритми и анализ на научни публикации.

Това поставя въпроси относно етичните стандарти при обработка на данни, както и прозрачността на алгоритмите. Поставя и нови изисквания относно ролята на библиотекаря като критичен медиатор, а не просто технически оператор. Националната библиотека в своята методична роля разработва насоки за използване на машинни инструменти в библиотечната практика. Перспективата е в изграждането на хибриден модел, при който технологичната автоматизация се съчетава с експертна библиотечна преценка.

Дезинформацията и информационната манипулация представляват пряко предизвикателство за библиотеката като образователен посредник. В условията на хибридни информационни среди библиотеката трябва да развива програми по информационна грамотност и изгражда партньорства с образователни

институции. Националната библиотека на България има потенциал да координира разработването на обучителни модели и стандартизирани програми по информационна грамотност за училищни и университетски библиотеки. Това би укрепило системния характер на образователната функция на библиотеките в България.

Основни препоръки за укрепване на ролята на библиотеката в пресечната точка на наука и образование могат да се търсят предимно в:

- Укрепване на дигиталната инфраструктура: Разширяване на дигитални архиви, виртуални лаборатории и платформи за дистанционно обучение, които да подпомагат достъпа на ученици, студенти и обществото до научни ресурси.
- Развитие на интердисциплинарни програми: Създаване на интегрирани инициативи, обединяващи наука, образование и културно наследство, подобно на проекти като ЦВП „Наследство БГ“ и Проект „От висше образование към заетост“.
- Подкрепа на научни изследвания: Продължаване на практиките за научно-библиографска и библиометрична подкрепа, управление на научни данни и развитие на отворена наука.
- Активно обществено включване: Насърчаване на публични лекции, литературни кътове и образователни инициативи, които изграждат мост между научно знание и граждански интереси.

Като естествен извод от предните резсъждения тук бихме могли да направим следното обобщение – библиотеката като институция на пресечната точка между наука и образование се утвърждава като ключов посредник за устойчиво развитие на знанието и културната компетентност на обществото. Тя не е просто място за съхранение на информация, а динамична екосистема, която обединява научни ресурси, образователни практики и социално участие.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Библиотеката, разглеждана като пресечна точка на наука и образование, изпълнява стратегическа роля в съвременното информационно общество. Анализът показва, че тя функционира едновременно като медиатор на научно знание, образователна институция и социален посредник. Чрез управление на научна информация, предоставяне на образователни програми и курсове за цифрова и информационна грамотност, както и чрез изграждане на дигитална инфраструктура за достъп и визуализация на знания, библиотеката създава устойчиви мостове между научните среди и обществото.

В обощение: на първо място библиотеката осигурява достъпност на знанието, т.е. равен достъп до научни ресурси, подкрепяйки както научните изследователи, така и широката общественост. Също посредством курсове през целия живот за дигитални умения и гражданско образование библиотеките създават условия за непрекъснато учене и прилагане на научни постижения в практиката. Това укрепва принципите на демократично знание и социална ангажираност. Научната подкрепа на иновации, които библиотеката оказва, също са важен фактор. Тя играе ключова подкрепяща роля в изготвяне на систематични обзори, библиометрични анализи и управление на научни данни, което улеснява трансфера на знания между изследователите и обществото. Не по-малко важно е социалното въздействие, което библиотеката оказва. Биб-

лиотеките укрепват културата на сътрудничество, междуинституционалните партньорства и приобщаването на обществото в процесите на научна комуникация и образование.

Медиаторската роля на библиотеката включва управление на научна информация, образователна дейност, дигитална инфраструктура и социален диалог. Чрез тези механизми тя изгражда мост между научната общност и обществото, като осигурява достъпност, разбираемост и социална значимост на знанието. В условията на дигитална трансформация и глобална информационна динамика ролята на библиотеката като посредник става ключова за устойчивото развитие на общество, основано на знание.

Благодарности: Настоящата публикация е разработена в рамките на проект BG16RFPR002-1.014-0011 „Устойчиво развитие на Център за върхови постижения „Наследство БГ“, финансиран по Програма „Научни изследвания, иновации и дигитализация за интелигентна трансформация 2021 – 2027“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейските структурни и инвестиционни фондове.

ЛИТЕРАТУРА

ВЪРБАНОВА-ДЕНЧЕВА, К., 2009. *Дигитална конверсия и функционална трансформация на библиотеките.* София: Издателство „За буквите – О писменехъ“.

ДЕНЧЕВ**,** С., 2019. *Информация и сигурност*. София: Академично издателство „За буквите – О писменехъ“, [Посетено 10 фев. 2026]. Available from: http://www.gutenberg.org/files/17426/17426-mp3/17426-mp3-chap10.mp3

ДОНЧЕВА, А., 2003. Възможности за сътрудничество между Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ и публичните библиотеки. В: *Обществената отговорност на публичните библиотеки и тяхната роля в демократичното общество: Доклади от национална конференция*, Евксиноград, 24–26 септември 2003 г. София: Съюз на библиотечните и информационните работници, с. 43 – 47.

ЗАГОРОВ, В. Й. и ЕНЧЕВА, М., 2017. Насоки за бъдещето на библиотечното образование в България. *Библиотека: списание за библиотечна теория и практика*, 24(3), с. 169 – 174.

МИЛАНОВА, М., 2013. Съвременната обществена библиотека в културното и информационно пространство на общността. *Библиотека: списание за библиотечна теория и практика*, 20(5), с. 69 – 73.

ТОДОРОВА, Т., 2009. *Университетските библиотеки – мост към единното европейско образователно пространство.* София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“.

ЯНКОВА, И., ИВАНОВА, К. и ХАДЖИЕВА, Б., 2021. Успешното взаимодействие между университетите и библиотеките за придобиване на ново практическо обучение и умения за студентите по време на пандемия. В: *Сборник от 14-а международна конференция за образование, изследвания и иновации (ICERI2021).* Валенсия: IATED Academy, с. 5085 – 5090.

International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA). “IFLA trend report: Insights from the IFLA trend report”, The Hague, International Federation of Library Associations and Institutions. © 2013. [viewed 12 Feb

2026]. Available from*:* https://repository.ifla.org/items/6bd496bc-209b-4032-96d0-7e744c10a27d
International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA). IFLA Trend Report Update 2019. IFLA. © 2020. [viewed 12 Feb 2026]. Available from: https://repository.ifla.org/items/e6f33367-30fc-4dcc-87bb-8192442250ae
МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА. Проект BG05SFPR001-3.002-0001 „От висше образование към заетост“ [онлайн]. София: Министерство на образованието и науката. © 2021. [посетено на 12 февр 2026]. Available from: https://www.mon.bg/
НАЦИОНАЛНА БИБЛИОТЕКА „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“. Гръцки литературен кът в Националната библиотека [онлайн]. София: Национална библиотека „Св. св. Кирил и Методий“. © 2023. [посетено на 18 фев. 2026]. Available from: https://www.nationallibrary.bg/www/2026/02/09/%D0%BD%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D0%B1%D0%B8%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0-%D0%BE%D1%82%D0%BA%D1%80%D0%B8-%D0%BB%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%80-3/
ПРОЕКТ BG05M2OP001-1.001 Изграждане и развитие на Център за върхови постижения „Наследство БГ“ [онлайн]. София: Национална библиотека „Св. св. Кирил и Методий“. © 2025. [посетено на 20 фев. 2026]. Available from: https://www.nasledstvo.bg/

REFERENCES

CORRALL, S., KENNAN, M. A. and AFZAL, W., 2013. *Bibliometrics and research data management*. Library Trends, 61(3), pp. 636 – 674.
DENCHEV, S., 2019. *Informatsia i sigurnost*. Sofia: Akademichno izdatelstvo „Za bukvite – O pismeneh“. [viewed 10 Feb 2026]. Available from: http://www.gutenberg.org/files/17426/17426-mp3/17426-mp3-chap10.mp3
DONCHEVA, A., 2003. Vazmozhnosti za satrudnichestvo mezhdu Natsionalnata biblioteka „Sv. Sv. Kiril i Metodiy“ i publichnite biblioteki. In: *Obshtestvenata otgovornost na publichnite biblioteki i tyahnata rolya v demokratichnoto obshtestvo: Dokladi ot natsionalna konferentsia*, Evksinograd, 24–26 septemvri 2003 g. Sofia: Sayuz na bibliotechnite i informatsionnite rabotnitsi, pp. 43 – 47.
MILANOVA, M., 2013. Savremennata obshtestvena biblioteka v kulturnoto i informatsionno prostranstvo na obshtnostta. *Biblioteka: spisanie za bibliotechna teoria i praktika*, 20(5), pp. 69 – 73.
PINFIELD, S., COX, A. and SMITH, J., 2014. Research data management. *Journal of Documentation*, 70(2), pp. 240 – 261.
TODOROVA, T., 2009. *Universitetskite biblioteki – most kam edinnoto evropeysko obrazovatelno prostranstvo.* Sofia: Universitetsko izdatelstvo „Sv. Kliment Ohridski“.
VARBANOVA-DENCHEVA, K., 2009. *Digitalna konversia i funktsionalna transformatsia na bibliotekite*. Sofia: Izdatelstvo „Za bukvite – O pismeneh“.
YANKOVA, I., IVANOVA, K. and HADJIEVA, B., 2021. The successful interaction between universities and libraries to acquire new practical training and skills for students during a pandemic. In: *Proceedings of the 14th International Conference of Education, Research and Innovation (ICERI2021)*. Valencia: IATED Academy, pp. 5085 – 5090.

ZAGOROV, V. Y. and ENCHEVA, M., 2017. Nasoki za badeshteto na bibliotechnoto obrazovanie v Bulgaria. *Biblioteka*, 24(3), pp. 169 – 174.
International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA). "IFLA trend report: Insights from the IFLA trend report", The Hague, International Federation of Library Associations and Institutions. © 2013. [viewed 12 Feb 2026]. Available from*:* https://repository.ifla.org/items/6bd496bc-209b-4032-96d0-7e744c10a27d
International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA), (2020). IFLA Trend Report Update 2019*. IFLA.* [viewed 12 Feb 2026]. Available from: https://repository.ifla.org/items/e6f33367-30fc-4dcc-87bb-8192442250ae
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE. Project BG05SFPR001-3.002-0001 „From higher education to employment" [online]. Sofia: Ministry of Education and Science. © 2021. [viewed 12 Feb 2026]. Available from: https://www.mon.bg/
NATSIONALNA BIBLIOTEKA „SV. SV. KIRIL I METODIY". Greek literary corner opened at the National Library [online]. Sofia: Natsionalna biblioteka „Sv. Sv. Kiril i Metodiy". © 2026. [viewed 18 Feb 2026]. Available from: https://www.nationallibrary.bg/www/2026/02/09/%D0%BD%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D0%B1%D0%B8%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0-%D0%BE%D1%82%D0%BA%D1%80%D0%B8-%D0%BB%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%80-3/
PROJECT BG05M2OP001-1.001 Izgrazhdane i razvitie na Tsentar za varhovi postizheniya „Nasledstvo BG" [online]. © 2025. [viewed 20 Feb 2026]. Available from: https://www.nasledstvo.bg/

THE LIBRARY AT THE INTERSECTION POINT OF SCIENCE AND EDUCATION

Abstract: *In the context of digital transformation, libraries are seen as strategic users in the development of open science, digital adoption and equal access to educational resources. This article examines a key interrelationship between the library and education as a bridge for the transfer of scientific knowledge to a critically thinking active society. Modern libraries are analyzed as social and educational centers that provide access to scientific information, support the development of scientific and information literacy and especially the participation of society in scientific and educational processes.*

The theoretical framework of the study places libraries in the context of formal, informal and lifelong learning, emphasizing their educational mission and their role in bridging the gap between academic knowledge and public understanding of science. In this context, educational initiatives are also considered as an important tool for connecting higher education with professional realization. Examples of good practice include: PROJECT BG05SFPR001-3.002-0001 "From Higher Education to Employment", which supports the acquisition of practical skills, adaptation to a real professional environment and the application of academic knowledge in the library and information sector. PROJECT BG16RFPR002-1.014-0011 "Sustainable Development of the Center of Excellence "Heritage BG" represents an integrated approach in which scientific research, education, cultural heritage and public interest form a common framework.

The article presents how libraries function as a bridge between scientific communities and other parts of society, creating spaces for learning and social dialogue. In this context, the initiative of the National Library of Bulgaria to open literary corners of other countries and their libraries is presented as a proven universal bridge between different libraries, cultures, countries.

Keywords: *Library; education; science; society; projects*

Velizara Andreeva, PhD Student
ORCID 0009-0000-6634-420X
University of Library Studies and Information Technologies
Sofia, Bulgaria
E-mail: velizara82@gmail.com

НАУЧНИ ТРУДОВЕ
на Университета
по библиотекознание
и информационни технологии

Том 23, 2025

Българска
Първо издание

Съставител
доц. д-р Диана Стоянова

Редактор
Сенка Симеонова

Графичен дизайн
Елисавета Иванова

Печат
Партнер БГ

Формат 70/100/16

Академично издателство „За буквите – О писменехъ“
1784 София, бул. „Цариградско шосе“ 119, УниБИТ
www.unibit.bg

ISSN 1314-2623

ISSN 1314-2623